

ALMA MATER NAPOCENSIS, SUB SEMNUL TIMPULUI

În „cronica” de față, nu voi scrie doar despre specificitățile de meșteșug, în sensul măiestriei picturilor și desenelor lui Liviu Vlad, mai exact „italiana” *Fortuna critica* din preambulul monografiilor artistice dar și a discursurilor de la vernisaje, capitol realizat cu multă acribie de un alt maestru, de data aceasta al *logosului*, precum Ovidiu Pecican, sub inspiratul generic, *Rama unei biografii artistice*, de la începutul minunatului volum îngrijit și „asistat” de medicul iubitor de artă, „*Lumină și locuri, desen și culoare*”, articol ce adună pasaje din cronicile istoricilor și criticilor de artă clujeni, scrise și publicate în reviste și ziare de-a lungul timpului (Viorica Guy Marica, Gh. Arion, Mircea Țoca, Alexandra Rus, Gheorghe Mândrescu, Livia Drăgoi, Nicolae Sabău, Vasile Radu, Miron Scorobete etc.), ci mă voi opri asupra istoriei obiectivelor ilustrate.

De data aceasta voi sublinia nota de comuniune spirituală dintre chirurgul specialist și istoricul de vocație, un *connoisseur* în accepțiunea iluministă de odinioară a cuvântului. Pictura și grafica sa încărcată de profunde valențe sufletești reprezintă și o *Cronică* a monumentelor și a constructorilor acestora, dezvoltată în vedutele europene și transilvănene. Dar această redare exemplară demonstrează plener faptul că Transilvania era și este o lume a continentului nostru, adică o Europa *in nuce*, prin acea îmbinare dintre realizările artistice transilvănene de matrice occidentală și formele artistice de matrice bizantină, acel sănătos „plămân” european (expresia lui Vjačeslav Ivanov), prezent și la noi, aspect dovedit cu multă aplicare, cu multă dragoste, când Liviu Vlad ne povestește cu ajutorul pensulei și a cărbunelui, comorile Transilvaniei și ale orașului natal, acea „*civitas primaria*” din perioada Renașterii dar și din contemporaneitatea sa. Titlurile expozițiilor găzduitoare ale acestor creații sunt sugestive, așa precum cuvântează poetul în „imnele Transilvaniei”, pictorul făcând-o prin culori și prin imagini: *Bonțida în clar–obscur*, 2011; *Muri transylvani antiqui*, 2015; *Lumină și Locuri, desen și culoare*, Avalon, 2016; *Clujul gotic și baroc*; *Clujul meu*; *Monumentele religioase ale Clujului*; *Transylvania vetera*, 2018, etc.

Cunoscând creația peisagiștilor și veduțiștilor din sudul Transilvaniei, înainte-mergători ai genului artistic, de la sfârșitul secolului XVIII și până în prima jumătate a secolului al XX-lea (a se vedea teza de doctorat și volumul Dr. Iulia Mesea, *Peisagiști din sudul Transilvaniei între tradițional și modern...* Bibliotheca Brukenthal LIII, Sibiu,

2011), am identificat consonanțele stilistice formale ale operei lui Liviu Vlad cu sugestiile unei claviaturi în maniera realistă, naturalistă, impresionistă uneori și chiar simbolistă, practică în această perioadă. Personal văd în peisajele și mai cu seamă în vedutele lui Liviu Vlad o programată continuitate, o inedită repetabilitate către sănătoasa tradiție a celui *Heimathlandschaft* (Peisajul natal!), propusă în creațiile unor Betty Schuller /1860-1904/ (*Strada Pempflinger, Capela Sf. Iakob și Turnul preoților, Sibiu*) și Robert Wellmann/1866-1949/, maestrul care „stăpânește natura – pot fi și peisajele urbane, adică vedutele Sibiului – redând-o obiectiv, în forme solide, clasice în simplitatea și veridicitatea ei”. Caracterizarea se potrivește și creațiilor semnate de Liviu Vlad, fără să impiețeze asupra originalității și a personalității sale artistice. Vorbind despre aceasta mi-am pus și întrebarea, în ce măsură autorul e prezent în opera sa artistică, odată ce aceasta a fost desăvârșită. Poate fi el descoperit în aceste piese. Opera sa este până la urmă o destăinuire. Elaborând o formă, o imagine singulară, artistul ne-a destăinuit personalitatea sa, aceasta fiind înscrisă în structura însăși a tabloului, prin maniera în care a fost conceput. Până la urmă, citându-l pe Boris de Schloezer, prezent în minunatul volum de texte și documente filosofice, datorat lui Pierre Picon, *L'œuvre d'art & l'imagination* (Classiques Hachette, Paris, 1955), vom fi de acord cu observația acestuia referitoare la dependența operei artistice de mediul în care trăiește creatorul: *L'œuvre exprime l'homme à la façon dont l'arbre exprime le sol où il est enraciné et qui le nourrit, le climat qui favorise sa croissance...*. Așadar, vă propun să parcurgem acest itinerar istorico-artistic prin prezentarea pe scurt, în câteva „studii de caz”, a imaginilor și a istoriilor acestor lăcașe de învățământ, active într-un lanț cronologic de câteva secole.

Revenind la genericul expoziției, drept rememorare la ceas aniversar, 100 de ani de la ființarea *Universității Naționale a Daciei Superioare*, se cade să amintesc de profetica lecție a celui *spiritus rector*, prof. Vasile Pârvan, în Lecția sa de *Prolegomena* la *Cursurile de Istorie Antică* și - nota bene - *de Istoria artei*, prezentată în ziua de 3 noiembrie 1919, sub genericul, *Datoria vieții noastre*. Din lectura acestei conferințe realizăm că textul rostit era o lecție intelectuală perenă, cu idei în general valabile astăzi dar și în viitor. Reputatul savant care nu era transilvan a știut să afirme cu sinceritate continuitatea peste secole a formei și a modelului clujean de *Universitas*. Aceleași idei le va expune și Prof. Onisifor Ghibu, care în „Motivarea” de organizare a noii Universități (publicată în *Lucașul*, București, Martie 1919, apoi în *Universitatea din Cluj și institutele ei de educație*, Cluj, 1922), va propune ctitorirea unei Universități cu *30 de colegii încadrate în 5 facultăți*. Oare acest proiect nu făcea o trimitere istorică către elaboratul *Ratio Educationis* și spre instituția *Colegiului Universitar* clujean de la 1581?

Prezentarea de față cuprinde câteva istorii la obiectiv, la monument, care preced analizele stilistico-formale la imagine, o îmbinare între adevărul istoric și transfigurarea artistică, spiritualizată. Parafrazând o maximă a lui Seneca (*De moribus*,

72), *Imago animi sermo est, Felul de a vorbi este oglinda sufletului.*, putem spune că pentru Liviu Vlad, *Felul de a picta este oglinda sufletului!*

Iter-ul expozițional, a celor 20 de lucrări expuse pe simezele Galeriei „Paul Sima” a Colegiului Academic (06.11 – 29.11. 2019), debutează cu compoziția istorică a unui ansamblu arhitectural ce ne proiectează în lumea mediteraneeană (desen laviu). Liviu Vlad demonstrează din nou cunoașterea izvoarelor imagistice a lumii premoderne peninsulare italice: Prima Universitate! ... unica mărturie contemporană păstrată, este de fapt o imagine axonometrică a *Seminarului* iezuit din *Claudiopolis* (Cluj, Klausenburg, Kolozsvár), o xilografie cuprinsă în volumul, *Compendio delle heroiche, et gloriose attioni, et santa vita di Papa Gregorio XIII di Marc’Antonio Ciappi* (Roma, 1596), o compoziție *di fantasia*, din imaginație, care nu respecta aspectul, forma reală, a construcției originare. Planșa redă o biserică cu trei nave, o bazilică, în locul lăcașului de tip sală existent de la început, fosta biserică a mănăstirii minoriților franciscani, șantier inaugurat la 1486, în timpul regelui Matia Corvinul, încheiat în vremea regelui Ludovic al II-lea, la 1516.

Seminarul de pe *Platea Luporum* (Str. M. Kogălniceanu, de azi), mai degrabă o *Platea studiorum*, proiectat de florentinul *Fra Massimo Milanesi*, călugărul iezuit menționat documentar începând cu anul 1583, arhitect și director pe șantierului de refacere al *Colegiului* din Cluj (*scrisoarea din 15 martie 1583*), ajutat de maestrul zidar deasemenea italian *Gioan Pietro*, urma să ocupe parcela situată la nord de corpul mănăstirii și al Colegiului ce funcționa în corpul conventual alipit fațadei sudice a lăcașului. Milanesi a desenat, așadar, la cererea principelui Ștefan Báthory, rege al Poloniei și Lituaniei, două proiecte: Primul, un adevărat Plan de situație, asemănător P.U.Z.-urilor contemporane, cuprinzând parcelele din zona sud-estică a cetății, cu biserica minorită, mănăstirea, cu parcelele/grădinile sudice și un plan al unei școli, o clădire parter cu opt săli. Al doilea proiect, conturează Seminarul papal (*Seminarium*) încă needificat. Releveul Seminarului este mai elaborat, literatura de specialitate (Sebestyen, Sabău, Kovács) dezbătând detaliat istoria acestui obiectiv, însoțit și de un elaborat deviz intitulat, *Spesa della Fabrica del Seminario compartita in quattro anni*. Detaliile la proiecte menționate pot fi citite și în corespondența lui Antonio Possevino (1533-1611), secretarul Ordinului iezuit. Din nou o analiză comparativă a releveului Seminarului cu modelele vremii dezvăluie consonanțe planimetrice cu planurile și desenele axonometrice ale *Colegiului-Convict iezuit Sf. Ioan* din *Pavia* (1561), cu planurile de colegii și de seminarii din vremea Ep.-lor Carlo Borromeo și Federico Borromeo, din secolul XVI, mai precis, *Sf. Ioan* din *Milano* (1563-1579), *Sf. Maria* din *Ascona* (1585-1597), apoi cu planurile instituțiilor de învățământ din *Vercelli*, *Verona*, *Brescia*, *Genova*, *Florența*, proiecte ale arh.-lor Pellegrino Tibaldi, Bartolomeo Ammannati, și Giuseppe Valeriano.

În prima perioadă a Reformei și a Contra-Reformei, secolul XVI, constatăm maniera în care Proiectul de ridicare a *Colegiului Protestant* din Cluj, la 1564-1567 (cu profesori străini, între care și francezul Petrus RAMUS), locat în mănăstirea de odinioară a dominicanilor, apoi a școlii aparținând confesiunii Anti-Trinitariene (1571), designată mai târziu drept Unitariană, au stimulat construirea școlilor catolice, iezuite, în spiritul și mesajul Conciliului tridentin: astfel, în 20 Decembrie 1579, se deschide școala iezuită din fosta mănăstire benedictină Cluj-Mănăstur, mutată în 14 mai 1581 în Cluj, *intra muros*. Înainte cu 2 zile, în 12 mai, se emitea Diploma din Vilnius, act întocmit la sugestia Papei Grigore XIII, specificând donația complexului arhitectural al fostei mănăstiri minorite de pe Platea Luporum, pe seama ordinului, pentru amenajarea sediului Colegiului, cu programa proprie Regulamentului de funcționare academică întocmit de A. Possevino. Documentele ne spun că proiectele realizate în 1584 au fost trimise regelui Ștefan Báthory la Vilnius (Lituania) spre aprobare, apoi, cu întârziere actele menționate vor fi expediate conducerii Ordinului Iezuit, la Roma (5 septembrie 1586).

Un nou episod strâns legat de funcționarea altei instituții de învățământ pe aceeași „Platea Luporum” are loc între 1651 și 1654, când după restaurarea fostei biserici și mănăstiri minorite, apoi iezuite, incendiată în contextul „războaielor religioase” de la cumpăna celor două secole, XVI-XVII, prin voința principilor transilvăneni calvini, vor fi întreprinse refaceri ale complexului arhitectural și apoi va fi edificat Colegiul acestora, potrivit proiectului realizat de Agostino Serena (m. 1654), arhitectul ticinez, înscris în documente drept *Architectus venetus*; din păcate și acest edificiu va fi mistuit de marele incendiu al cetății din 1655. Clădirea va fi refăcută din nou sub aspectul original, imagine prezentă într-o vignetă xilogravată din anul 1742; Cea de a patra construcție școlară a fost la rândul ei puternic avariata de incendiul din anul 1798, demolată, aceasta a fost înlocuită de actualul edificiu realizat de Josef Leder între 1801-1811. O inscripție evocatoare consemnează funcția sa școlară: LITTERIS ET PIETATI SACRUM. A. Aer. Chr. MDCCCI.

Villa Miko (Cretă sepia, cretă albă), în concepția compozițional-formală a lui Liviu Vlad, este o construcție neo-clasicizantă, înfrumusețată la fațada principală de un generos portic terasat așa cum poate fi văzut și în stampa realizată de maestrul gravor nuremberghez, Ludwig Rohbock, autor al ilustrațiilor volumului editat la 1857 de J. Hunfalvy, *Ungarn und Siebenbürgen in Orig.-Ansichten*. Elaborata construcție, consonantă modelului de *villa* italiană, din perioada Renașterii mature și târzii (vilele din Toscana și Veneto!) a fost ridicată pe o colină din afara cetății, într-o grădină istorică, prima grădină botanică a orașului, așa-numitul parc *Bethlen*, ce amintește de minunatul parc al castelului din Chirales (Kerleszi). Ecourile modelelor antichității, reelaborate de un Palladio și apoi Lordul Burlington, au ajuns și în regiunile central-estice europene,

Imperiul habsburgic, apoi Austro-Ungar, în Polonia și Rusia. În toată această istorie bogată, vila reprezintă înaintea de toate transformarea și deschiderea societății medievale spre un alt model de clădire, ce se vrea o adevărată fiică a Umanismului, a reînnoitei încrederi în om și în natură, a redescoperirii originilor clasice din cultura peninsulară (vezi Leon Battista Alberti, *De re aedificatoria*, 1485, Cap. XVII, despre *Villa*).

Istoria înregistrează donația terenului pe seama unei viitoare locații a Muzeului Ardelean întemeiat în anul 1859, apoi chiar funcționarea acestei instituții, între 1861-1874, în frumoasa construcție de pe colină.

Epigrafele în limbile maghiară și latină aflate la vila Miko comemorează evenimentele și serviciile făcute de nobilul cărturar pe seama *Muzeului Ardelean* (1889). Inscricția: Emerico Miko/ de Hidveg ultimo/ Musei Transilvani/Fundatori/Artium Literarumque/Fautori./ O(ptimae). M(emoriae). P(osuit)/ Grata posteritatis/ MDCCCLXXXIX. Stilistic-compozițional, obiectivul plasat în mijloc, pe vârful de colină, se particularizează și prin cromatica sa sobră, a unui alb detașat prin puritatea și similaritatea cu materialul durabil în care a fost realizat. Un reușit portret de aparat al nobilului Mikó, datat 1891 și semnat de pictorul Pállik Béla, recent restaurat de Ioan Muntean din cadrul Laboratorului de restaurare al Muzeului Brukenthal din Sibiu, poate fi văzut în Colecția Muzeului de Artă din Cluj-Napoca (Nr. Inv.: FD 175).

Clădirea Guberniului (Cretă sepie + sanguină), în fapt *clădirea Colegiul Iezuit*, înfățișează construcția realizată după anul 1700, din pietrele demantelate ale Conventului benedictin din Cluj-Mănăștur și din cariera aflată în această zonă. Încă înainte cu șapte ani, la 1693, împăratul Leopold I confirma privilegiul de odinioară al Regelui Ștefan Báthory, pe seama Colegiului Iezuit de la 1581, adăugând și o importantă donație pecuniară. Construcția din imagine, parter, etaj, precede ridicarea primei biserici baroce din Transilvania (1718-1724), biserica Ordinului realizată după planurile arhitectului vienez Christophor Tausch („*Architecto totius fabricae Fr. Christophoro Tausch, societatis nostrae adiutore et pictore aetatis suae celeberrimo*”) și a șefului de șantier Fr. Valentinus Scherzer („*habeat curam aedificii*”, 1721). Completări la edificiul mănăstirii, a Colegiului, se fac în anii 1752 și 1765. În 1753 izvoarele documentare îl înregistrează sub denumirea de *Colegiul Academic Universitar*. Perioada de funcționare educativă a complexului arhitectural, răstimpul 1719-1773, va fi schimbată după 1774, prin locarea în clădire a unor instituții laice: a *Guberniului*, la 1790 și a *Direcției Guberniale a Construcțiilor (Aedilis Directio)*; Din 1838 aici va funcționa *Comisia Edilitară*. Între 1693 și 1773, anul desființării Ordinului Iezuit, la școlile catolice și la această *Universitas* au studiat mai mult de 25.000 alumni.

În veduta sa Liviu Vlad reconstituie frumoasa și unitara *piazzetta* barocă marcată pe latura vestică de frontul edilitar alcătuit din case orașenești, fațada cu două turnuri a bisericii iezuite și frontispiciul Colegiului, pe două niveluri, cu mai multe

axe de goluri ale ferestrelor lipsite de ancadramente, cu intrarea deschisă în flancul nordic, înzestrată însă cu un ancadrament cioplit în piatră, completată de inscripția comemorativă încastrată la mijlocul frontispiciului. Deasupra, peste tot, se desfășoară șarpanta înaltă a acoperișului unic, în două ape.

De mare valoare artistică este Coloana *Maria Immaculata*, unul dintre cele mai importante monumente de for public din Transilvania secolului al XVIII-lea, în maniera sculpturii Barocului central-european. Lucrare *ex-voto* (ridicată în urma epidemiei de pestă ce a infestat Clujul și Transilvania, între 1737-1738), patronată și donată în anul 1744 de Anton Kornis, membru marcant al aristocrației romano-catolice din Principat, a fost realizată de sculptorul bavarez Anton Schuchbauer (1719-1789), stabilit numai de câțiva ani în Cluj. Tema lucrării lui Liviu Vlad se vrea o necesară și evocatoare reprezentare a acestui spațiu de un farmec aparte, spațiu marcat de construcții ce răspund parcă unei orchestrații consonante muzicii baroce, cu clădirile amintite de pe latura orientată spre vest, cu elaboratul „*Convictus Nobilium*” (CON. NOB./17 35) la nord, beneficiarul unei elaborate planșe, minunată compoziție cinetică, însuflețită de culorile contrastante, exprimate în tehnica, cretă sepia, creion și laviu, cu redarea fațadei clădirii, îmbogățită de portalul cu fronton semicircular întrerupt, sprijinit pe coloane toscane, asociată însă perspectivei interioare spre acel liniștitor *cortile*, ce comunica odinioară cu porticele parterului, boltite și deschise prin arcade semicirculare spre acea curte. Itinerarul virtual se prelungește apoi spre alt sediu educativ, *Seminarul „Báthory-Apor”* din vecinătatea vestică (1724-1731), cu fațada orientată spre răsărit, spațiu protejat parcă de silueta sculptată a *Sf. Iosif cu Iisus-copil* în brațe. Deslușim aici, un memento dar și o fermă propunere a autorului compoziției pentru refacerea, în viitorul apropiat, a acestei piațete și relocarea statuii *Maicii Domnului Protectoare* în spațiul original, prin aducerea monumentului din vecinătatea bisericii rom-cat., Sf. Petru, acasă! Nu departe sunt și *Alumni* înscriși la Cursurile Colegiului, în uniforme de epocă, imagini viu colorate, de un realism pitoresc, prezente în pictura altarului lateral sud-estic al bisericii, închinat *Sf. Iosif de Calasanza*, călugărul piarist, patron al școlilor și a școlarilor din acea vreme.

Clinicile „recent” construite după proiectele arhitecților, Korb Floris (1860-1930), personalitate cu aprofundate studii de arhitectură la Universitatea Tehnică din Berlin și a tirolezului Kalman Giergl (1863-1954), instruit la Universitățile Tehnice din Budapesta și Berlin (Chirurgie I, Cluj, 1897-99; Nașteri și Ginecologie, 1897-1899; Oftalmologie, 1897-99), reprezintă pretexte compoziționale recreate în atelierul medicului-artist, un bun cunoscător și „locatar” al acestor ctitorii de îngrijire și de sănătate, lucrare de un aspect pitoresc, propriu vedutelor, în care culoarea, în cretă grafit acvarelabilă, și-a adus o serioasă contribuție în percepția spațială cromatică. În aceeași notă de fidelă reconstituire arhitecturală se vrea și planșa *Clinicile au peste o sută de ani*, compoziție

realizată în cărbune și sepia, desenând scările, cu pricepere de arhitect, în deschiderea lor spre înălțime, prin câte două rampe contrapuse, ranforsate de parapete puternice, de terase și de o metopă epigrafiată în partea superioară.

Un ciclu de nouă planșe, corolar sărbătoresc al acestei expoziții, stau sub scurta poveste a unor generice descriptivo-simbolice, ce reprezintă a treia perioadă istorică din viața și istoria învățământului superior clujean, întemeiat prin Decret imperial la 22 octombrie 1872 și inaugurarea Cursurilor în 10 noiembrie 1872: *Noua Universitate* (peniță, laviu), *Prin curtea Universității* (cretă colorată), *Colțul nord-vestic al curții Universității* (cretă colorată), *Început de an universitar* (pastel), *Urcând treptele Almei Mater...* (cretă, grafit colorată), *Urcând treptele Almei Mater....* (cărbune), *Pe coridoarele Almei Mater...* (cretă colorată), *Lumină de dimineață* (cărbune), *Universitatea și Colegiul Academic tehnică mixtă*, creion, cretă colorată), *Pe strada Universității* (cretă, grafit acvarelabilă).

Impozantul edificiu al noii Universități (122×59 m, suprafața utilă construită 4226 m²) a fost construit între 1893-1902, bucurându-se de o inaugurare festivă în 3 octombrie 1902, la o zi după dezvelirea monumentalului complex statuar reprezentând pe regele Matia Corvinul din Piața Mare (Piața Unirii de azi). Autorul planurilor a fost unul dintre remarcabilii arhitecți din Europa Centrală, activ în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Karol Meixner (? 1853–?1895), proiectant al unor monumentale clădiri instituționale, tribunale, gimnazii etc. Monumentala clădire universitară din Cluj a fost definitivată însă de arh. Alpár Ignaz (1855-1928). Schema funcțională coerentă, dezvoltarea unor partiuri simple de o expresă funcționalitate și flexibilitate, amplitudinea volumetriei și sobrietatea fațadelor în manieră neo-renascentistă este ranforsată prin utilizarea unui material de construcție, nou la acea dată, a cărui durabilitate poate fi apreciată și în zilele noastre, cărămida tip klinker; ancadramentele ferestrelor, coloanele ce flanchează accesul în corpul răsăritean orientat spre clădirea Colegiului Academic de azi, pilaștrii, capitellurile ionice, decorul figurativ din piatră, răspund exigențelor constructiv-decorative impuse în mediile universitare europene ale timpului, mai cu seamă clădirile Politehnicii și Universității din Zürich, cu elocvente identități de planimetrie și axonometrie, concepute de arh. Gottfried Semper, 1858, 1880, apoi Viena, 1873-1874, arh. Heinrich von Ferstel și Budapesta, 1873, arh. A. Hauszmann.

Ansamblul clujean prezintă două curți interioare, etapele constructive debutând cu corpul fațadei estice, apoi rând, pe rând, continuate de cele ale fațadelor de vest, de sud, încheiate cu cel nordic. Din relieful original „*Actul de Donație al împăratului Francisc Iosif, însoțit de personaje alegorice*”, aflat odinioară în câmpul frontonului triunghiular al fațadei principale, câteva statui din tabla de zinc, realizate de sculptorul Mayer Ede în fabrica budapestană Zellerin, se mai păstrează în Grădina Botanică a

orașului, acum figuri însingurate, parcă „coborâte din locația originală” spre bucuria ochiului vizitatorului.

De altfel Grădina Botanică „Alexandru Borza”, excepțională ctitorie interbelică (post 1928) este prezentă și ea pe simezele Galeriei „Paul Sima”, printr-o compoziție acvarelată, o pictură plină de elan în analizarea și contemplarea motivelor din natură, motive accentuate de pluri-cromatismul floral aflat în contrast notabil cu albul clădirii Institutului Botanic, original și singular Muzeu, inaugurat în anul 1937. Peste tot guvernează aici, cerul de un albastru suveran, de un optimist sănătos, propriu și trăirilor autorului.

Deasupra arhivoltei ferestrelor frontispiciului de la așa numitul *piano nobile*, apar personificările științelor exacte și umaniste: în traveea centrală - Filosofia cu Istoria, în traveea estică - Medicina cu Științele Naturii, apoi Matematica cu Dreptul în traveea vestică, lucrări din piatră naturală; formal-compozițional la aceste piese deslușim știința și măiestria execuției, apoi calitatea expresivă a unor statui inspirate din repertoriul plasticii figurative, a lecției și a modelelor Renașterii mature și a Manierismului sculptural, cu deosebire a lui Michelangelo, pe care Liviu Vlad o înregistrează.

În aceeași claviatură, artistul ne propune o spectaculoasă vizită în această monumentală și totuși echilibrată construcție, făcută pe măsura și înțelegerea Omului. Grija față de profesor și față de alumn este percepută de vizitator odată cu primii săi pași ce ating scările ample, monumentale, cu o așezare a treptelor într-o dimensiune consonantă cu aceea a treptelor Bibliotecii Laurențiene din Florența, datorate lui Michelangelo. O ascensiune destul de ușoară la propriu, muncită și elaborată însă în timp, de cei care pășesc pe drumul propășirii cultural-spirituale, în anii de instrucție universitară. Mister și lumină, speranță și împlinire sunt punctele vizate de Liviu Vlad, plăsmuitorul acestor compoziții, dar și de cei care lipsesc din cadru, ființele umane, a căror prezență însă se simte!

O notă aparte, aceea a unei integrări intime, firește pe aceeași „Platea Studiorum”, o dezvăluie compoziția *Universitatea și Colegiul Academic* (tehnică mixtă, creion, cretă colorată). Colegiul - evocatoare reluare a genericului instituțional de la 1581 - a fost edificat pe locul vechiului teatru, realizat de maestrul constructor Alföldi Anton după planurile arh. Anton Schütz între 1804-1821; starea precară a construcției, demolată în anul 1930, a condus spre ridicarea *Colegiului Regele Carol II*, complex arhitectural modern realizat conform planurilor arhitectului Gh. Cristinel, autor și al releveelor Catedralei ortodoxe a Clujului. Colegiul Academic, inaugurat 13 iunie 1937, a fost îmbogățit, în anii care au urmat, de minunata frescă datorată maestrului Costin Petrescu (1872-1954), cu tema *Istoria Culturală a Ardealului*, inaugurată în 9 septembrie 1939 în prezența unei comisii formată din universitari clujeni, Profesorii Ioan Lupaș, Coriolan Petranu, D.M.Teodorescu, D. Popovici și C. Marinescu. Micul scuar amenajat

între clădirea Universitară și Colegiul Academic, a fost însuflețit de o altă capodoperă, ansamblul monumental din bronz *Școala Ardeleană* datorat maestrului Romul Ladea, profesorul mult iubit de discipolii săi din cadrul Academiiilor de Arte frumoase din Cluj și Timișoara. Liviu Vlad aduce un adevărat și evocator omagiu măștrilor filosofiei, istoriei, științelor naturii, științelor exacte și medicinei, care au pășit pe această cale!

Itinerarul artistic ne conduce apoi spre zona de miazănoapte a orașului, la Facultatea de litere (Marianum-ul de odinioară), ctitorie a parohului *Hirschler Iosif*, clădire proiectată de Arh. *Hübner Eugeniu* (Budapesta), cu lucrările efectuate de constructorul local, *J. Spada*, de ascendență italiană, construcție amplă sfințită în 11 decembrie 1911 de Ep. Transilvaniei, *Mailath*. În cuvântarea sa inaugurală, Pr. Hirschler, a rezumat plenar obiectivul instrucțional – cinci secții de învățământ – între care frecventatele școli primare și gimnaziale de fete, aflate în custodia călugărițelor Ordinului Notre Dame: „*Doresc ca Marianumul să fie locașul multor inimi curate, școala multor fete destoinice....cetate puternică....mândria orașului nostru!*”

Veduta, o compoziție în care obiectivul arhitectural primează prin poziție și anvergură, descrie fațada principală a unei construcții cu planimetria tentaculară de tip „fingers” a școlilor premoderne europene, construcție pe trei niveluri, cu acoperișul înalt, individualizat la nivelul acestor corpuri, cu un interior funcțional ce cuprindea un număr de 120 camere, săli de curs, birouri, Aula Magna, sală festivă etc., ansamblu al cărui cost a depășit suma de 1 milion de coroane. Liviu Vlad se vrea „noul arhitect”, vedutistul, care redă culoarea originală a acestei bogate instituții de învățământ, în plus, sugerându-ne efervescența spiritului și a logosului unui spațiu hărăzit, unde astăzi limbile mapamondului se înfrățesc, prin comuniunea studenților și a dascălilor, care însuflețesc facultățile de limbi străine ce funcționează aici.

Din itinerarul propus de Liviu Vlad nu putea lipsi Mensa de odinioară, Facultatea de Drept de astăzi, edificiul monumental construit între 1907-1910, pe o parcelă de colț, Str. Universității și Avram Iancu, teren aflat la nord de zidul de incintă al orașului, parțial vizibil și acum. La ridicarea clădirii s-a folosit o tehnologie nouă, ziduri portante din cărămidă, cu planșee din beton protejate de o șarpantă tip mansardă. În Arhiva Universității „Babeș-Bolyai”, am identificat câteva relevee originare semnate de constructor: *Ify. Nagy Karoly epitesi... 1907*. În lucrarea sa, Liviu Vlad, a surprins aspectul compact din flancul drept al edificiului, paralel străzii Universității, cu pitorescul și elaboratul pseudo-turn, cu frontoane crenelate și câmpul agrementat de un precis desen geometric ce imită arhitectura de tip *Blockverband*, specifică zonelor nordice, germane și baltice. Într-o percepție virtuală, vis-a-vis de Mensa, se află vechiul *Hotel Biasini*, edificat (1820-1830) de milanezul *Gaetano Biasini*, onorat în anul 1832 cu titlul de cetățean al orașului, Clujul principală reședință urbană transilvană, conștient aleasă de imigrantul italian, cel care a deschis aici prima sală profesionistă de scrimă dar și hanul „La Calul Alb”(Reduta), etc.

Finis coronat opus (Sfârșitul încununază opera), potrivită maximă Ovidiană (*Heroides*, 2, 35), acum la încheierea itinerarului istorico-artistic propus și expus de medicul-artist Liviu Vlad pe simezele Colegiului Academic clujean. Contribuția sa este încununată printr-o elaborată planșă reprezentând Biblioteca Centrală Universitară (cretă colorată), clădire ridicată după proiectele tandemului de arhitecți Korb Flóris și Griegl Kálmán din Budapesta, prin antrepriza clujeanului Reményk Carol, între 1906-1909. Și în această lucrare, Liviu Vlad dezvăluie atașamentul necondiționat față de vedută, față de „Peisajul arhitectural”, rămânând, așadar, fidel unei modalități realiste de exprimare, o viziune figurativ-naturalistă cu o vădită apropiere față de motivele materiale, concretizate în redarea unor locuri de care se simte foarte legat, în primul rând Clujul natal. Planșa, alături de celelalte lucrări analizate mai sus, merită apreciată nu doar pentru meșteșugul pe care îl relevă, pentru limbajul compozițional clar, ci mai ales pentru lirismul și iubirea mărturisită față de locurile pictate. Minunata fațadă a bibliotecii, cu asocieri formal-stilistice ale secesionului eclectic geometrizat cu elementele istoriste (neobaroce) într-o adevărată horbotă decorativă, întărește impresia privitorului! Aspectul constructiv, reverberațiile lirice, și căldura cromatică, caracterizează în ansamblu vedutele prezentate aici. Prietenii lui Liviu Vlad, și nu doar cei din breasla medicală, ba chiar artiștii plastici profesioniști, îl prețuiesc pentru originalitatea creației sale.

Cu acest prilej, noi am scos în evidență o altă calitate a discursului autorului, aceea a *istoricului-pictor*. Un studiu de caz este cât se poate de relevant în acest sens. Asocierea dintre veduta reprezentând *Clinicile și Biblioteca Universitară* nu este întâmplătoare, făcând trimitere spre minunata poveste descrisă de istoricul Hecateu în ale sale *Istории ale Egiptului*, scrise în vremea lui Ptolemeu I Soter (323-285 î.de Hr.), unul dintre generalii lui Alexandru Macedon, ajuns conducător al Egiptului. Scopul călătoriei istoricului grec din Abdera era cunoașterea Tebei, antica capitală faraonică cu o sută de porți dar mai cu seamă „*Ramsesum-ul*”, celebrul mausoleu a lui Ramses II (sec. XIII î.de Hr.). După parcurgerea, după vizitarea uriașei construcții, cu ample peristiluri și ample încăperi, care adăpostea și sarcofagul faraonului, cronicarul s-a oprit înmărmurit în fața unui portal monumental ce avea deasupra o inscripție, pe care a tradus-o în limba greacă astfel; *psychès iatreion*, «loc de îngrijire a inimii». Dar ce putea fi această „clinică a spiritului”? Hecateu a primit răspunsul doar când a intrat în sala aflată dincolo de poartă: era vestita Bibliotecă sacră a lui Ramses! Nu întâmplător și Liviu Vlad a consimțit la această elocventă alăturare între Biblioteca Centrală Universitară, o „clinică a spiritului”, cu Spitalele din vecinătate, „clinici ale trupului! și nu doar!

NICOLAE SABĂU*

---

* Profesor universitar la Catedra de Istoria Artei, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Romania, sabau.nicolae43@yahoo.com

Fig. 1. Prima Universitate

Fig. 2. Convictus Nobilium

Fig. 3. Clinicile au peste 100 de ani

Fig. 4. Început de an universitar

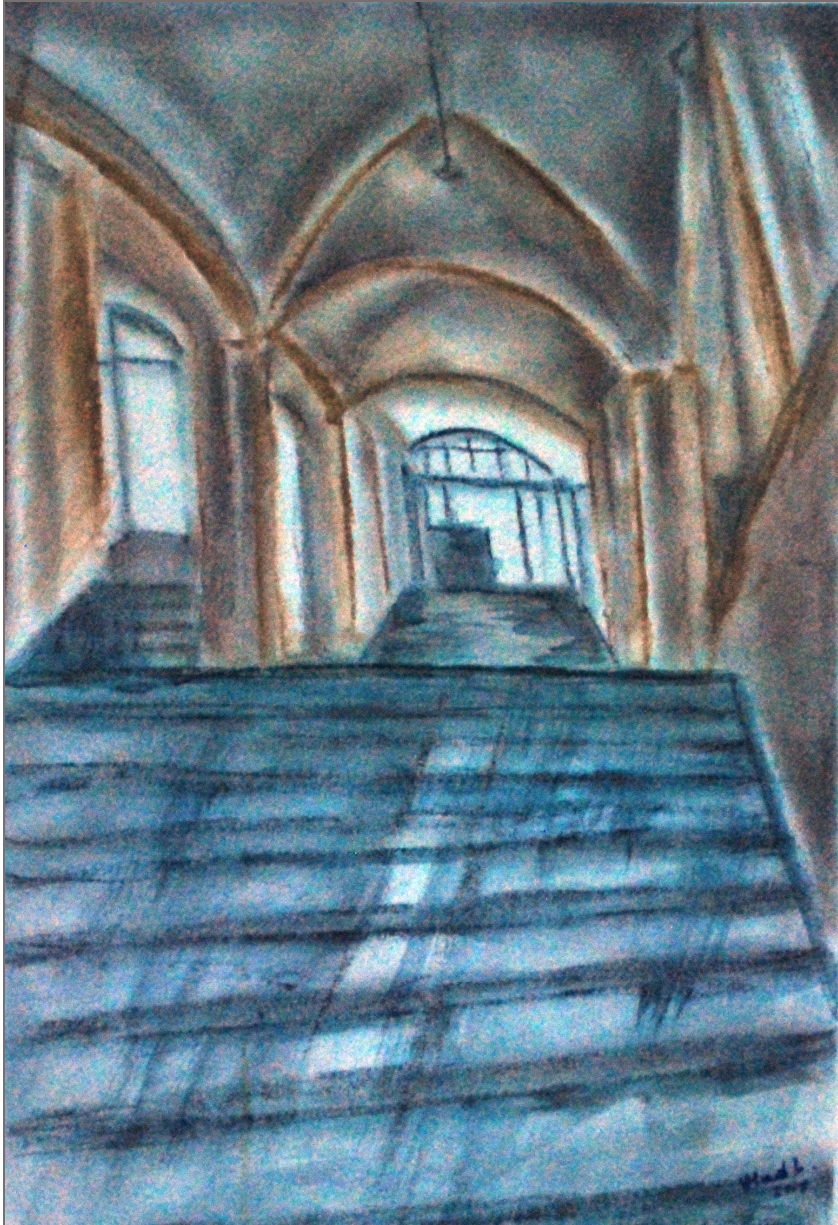

Fig. 5. Urcând treptele Almei Mater

Fig. 6. Pe coridoarele Almei Mater